

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 1

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 1. – 772 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

<i>Губніцька Валентина Віталіївна</i> ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕМОКРАТИЧНОГО ВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ ...	126
<i>Грунь Олександр В'ячеславович</i> ПРИНЦИПИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВІРТУАЛЬНІЙ РЕАЛЬНОСТІ	128
<i>Дараган Євген Олександрович</i> ВИДИ КОДИФІКАЦІЙНИХ АКТІВ	131
<i>Лисак Станіслав-Юрій Юрійович</i> ПЕРІОДИЗАЦІЯ РОЗВИТКУ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ	134
<i>Лисенко Ангеліна Володимирівна</i> НАНОТЕХНОЛОГІЯ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВА ВИСОКИХ ТЕХНОЛОГІЙ	137
<i>Odarii Viktor Vitaliiiovych</i> GRAUNDS OF ENFORCEMENT ACTIVITIES	140
<i>Шенцева Ольга Петрівна</i> ДІАЛОГ ТА ЗІТКНЕННЯ ЦИВІЛІЗАЦІЙ В ІНДУСЬКОМУ ПРАВІ	143

СЕКЦІЯ 3. ІСТОРИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

<i>Аніщук Ніна Володимирівна</i> ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ ЖІНОК НА ВАЖКИХ РОБОТАХ В УКРАЇНІ: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ	146
<i>Горяга Оксана Вікторівна</i> ЩОДО ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КОПНИХ СУДІВ ЯК ФОРМИ НЕДЕРЖАВНИХ СУДІВ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО.	149
<i>Єфремова Наталя Володимирівна</i> ДИТИНА В ДЖЕРЕЛАХ ПРАВА ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО	151
<i>Корнієнко Ірина Валеріївна</i> ВПЛИВ ВІЗАНТІЇ НА ФОРМУВАННЯ ЦЕРКОВНОГО ПРАВА КИЇВСЬКОЇ РУСІ	155
<i>Любичанківський Ольгерд-Ілля Ілліч</i> СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК АВСТРІЙСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ГЕНДЕРНУ ІДЕНТИЧНІСТЬ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	158
<i>Саранчук Олександра Валеріївна</i> ПОРЯДОК ФОРМУВАННЯ ВОЛОСНИХ СУДІВ ПІВДНЯ УКРАЇНИ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ	160
<i>Artur Lis</i> KSIĘGA ELBLĄSKA JAKO ŹRÓDŁO POZNANIA ŚREDNIOWIECZNYCH ZWYCZAJÓW KARNYCH NA ZIEMIACH POLSKICH.	164
<i>Marzena Dyjakowska</i> PROCES MICHAŁA PIEKARSKIEGO PRZED SĄDEM SEJMOWYM W 1620 R.	167

СЕКЦІЯ 4. КОНСТИТУЦІЙНИЙ ВИМІР НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

<i>Терлецький Дмитро Сергійович</i> ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ АКТАМИ, ЩО ВИЗНАНІ НЕКОНСТИТУЦІЙНИМИ	172
<i>Афанасєва Мар'яна Володимирівна</i> ПОВОЄННІ ВИБОРИ: ГОЛОСУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ВИБОРЦІВ ЗА КОРДОНОМ	175
<i>Mishina Natalia</i> LA RÉINTÉGRATION DES ENFANTS DÉPORTÉS LORS DES CONFLITS ARMÉS: UN NOUVEAU CHAMP D'ACTION POUR LES AUTORITÉS LOCALES ET RÉGIONALES.	178
<i>Бальцій Юрій Юрійович</i> МІСЦЕ ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ ЖИТЕЛІВ (ГРОМАДЯН ЗА МІСЦЕМ ПРОЖИВАННЯ) В СИСТЕМІ БЕЗПОСЕРЕДНЬОЇ МІСЦЕВОЇ (ЛОКАЛЬНОЇ) ДЕМОКРАТІЇ УКРАЇНИ	181

ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕМОКРАТИЧНОГО ВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Демократичне врядування є однією з ключових засад функціонування правової, соціальної держави, що базується на принципах народовладдя, відкритості, підзвітності органів влади та повазі до прав і свобод людини. В Україні, особливо після Революції Гідності, механізми демократичного врядування почали активно модернізуватись, спираючись на європейські стандарти. Правова база цього процесу визначає правила та інструменти, за допомогою яких реалізується участь громадян у державному управлінні, контроль за владою, прозорість прийняття рішень та забезпечення балансу влад.

Під демократичним урядуванням розуміють таку модель державного управління, за якої держава виконує свої функції відкрито, ефективно та справедливо, залучаючи громадян до прийняття рішень, дотримуючись принципів правової держави та забезпечуючи підзвітність перед суспільством. Демократичне врядування охоплює як діяльність органів державної влади, так і місцевого самоврядування, а також взаємодію держави з громадянським суспільством.

Правові механізми, які забезпечують це врядування, поділяються на конституційні, адміністративні, процесуальні, антикорупційні, а також інформаційно-правові. Головним серед них виступає Конституція України, яка закріплює принцип народного суверенітету, участі громадян у здійсненні влади, а також систему поділу влади, яка є основою балансу владних повноважень [2].

Одним із найважливіших правових механізмів є виборче право. Вибори – це інструмент, за допомогою якого громадяни реалізують своє право на участь в управлінні державою. Законодавство про вибори в Україні зазнало значних змін, що мали на меті підвищити прозорість та чесність виборчого процесу. Прийняття нового Виборчого кодексу в 2019 році стало кроком до створення більш демократичної системи представництва, де роль виборця стала вагомішою, а відповідальність партій – вищою.

Крім виборчого механізму, важливу роль відіграє інститут місцевого самоврядування. Закон України «Про місцеве самоврядування» створює правову основу для реалізації громадянами права на управління справами місцевого значення. Саме через місцеву владу громадяни отримують можливість безпосередньо впливати на життєдіяльність громади, розподіл бюджету, розвиток інфраструктури, а також контролювати діяльність посадових осіб [1].

Важливим правовим елементом демократичного врядування є механізм прозорості та відкритості влади. Закони «Про доступ до публічної інформації» та «Про відкритість використання публічних коштів» передбачають обов'язок державних органів публікувати інформацію про свою діяльність, фінансування,

прийняті рішення та їх обґрунтування. Це дозволяє громадянам і ЗМІ здійснювати контроль за діяльністю влади, виявляти корупційні ризики й вимагати відповідальності. Таким чином, публічність і прозорість стають не лише етичними, а й юридично обов'язковими принципами.

Значним елементом сучасного врядування є цифрові правові механізми – зокрема, розвиток електронної демократії. Через платформи електронних петицій, громадського бюджету, е-консультацій, реєстрів і порталів громадяни отримують змогу брати участь у прийнятті рішень, слідкувати за діяльністю органів влади та реалізовувати своє право на участь у демократичному процесі без фізичної присутності. Проекти на кшталт «Дія» дозволяють не лише взаємодіяти з адміністрацією онлайн, а й долучатися до антикорупційного контролю. Це стало особливо актуальним під час воєнного стану, коли фізична присутність і традиційні форми участі є обмеженими або небезпечними.

Окремої уваги заслуговує інститут громадського контролю. Громадські Організації, активісти, незалежні медіа стали ключовими учасниками механізмів демократичного врядування. Їх діяльність підтримується рядом законів, які визначають форми громадської участі: консультації, обговорення, участь у комітетах, спостереження за виборами, правозахисна діяльність. Активність громадянського суспільства в Україні стала могутнім чинником стримування зловживань владою, а також платформою для формування суспільного запиту на зміни.

Значну роль у забезпеченні демократичного врядування відіграють також антикорупційні органи: НАБУ, НАЗК, Вищий Антикорупційний суд. Їх діяльність базується на відповідному правовому регулюванні, яке покликане забезпечити ефективний нагляд за доброчесністю влади. Хоча інститути ще не повністю виправдали очікування суспільства, створення подібної системи є показником руху до підзвітності та верховенства права [3].

Підсумовуючи, можна стверджувати, що правові механізми демократичного врядування в Україні формуються на основі конституційного ладу, принципів правової держави та активної участі громадян. Вони охоплюють як традиційні елементи – вибори, місцеве самоврядування, контроль з боку громадськості, – так і новітні цифрові інструменти електронної демократії. Попри існуючі виклики, зокрема повномасштабну війну, Україна продовжує впроваджувати європейські стандарти врядування, що свідчить про незворотність демократичного вибору та прагнення до сталого розвитку суспільства.

Список використаних джерел:

1. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

3. Колісник О. В. Правові основи демократичного врядування в Україні. *Держава і право*. 2022. № 1. С. 27–32.

Ключові слова: демократичне врядування, правові механізми, виборче право, місцеве самоврядування, прозорість влади, електронна демократія, громадський контроль.

Keywords: democratic governance, legal mechanisms, electoral law, local self-government, government transparency, e-democracy, public oversight.

Грунь Олександр В'ячеславович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри загальної теорії права та держави*

ПРИНЦИПИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВІРТУАЛЬНІЙ РЕАЛЬНОСТІ

Розвиток цифрових технологій, зокрема віртуальної реальності (VR), призводить до трансформацій багатьох сфер суспільного життя, включаючи право. Юридична діяльність, яка традиційно здійснювалася у фізичному просторі, поступово переходить у віртуальне середовище. Це зумовлює необхідність формування нових або адаптації вже існуючих принципів правового регулювання, що підкреслює значущість та актуальність даної теми у сучасній правовій науці.

Проблематика принципів права та правового регулювання різних видів юридичної діяльності завжди привертала увагу науковців, зокрема таких як: О. В. Безух, В. В. Дудченко, М. І. Козюбра, Ю. М. Оборотов та ін.

До дослідження питань правового регулювання у сфері інтернет-технологій звертались вітчизняні та зарубіжні дослідники, серед яких: Д. Г. Манько, Т. Фред, Л. А. Усанова, Є. О. Харитонов, О. І. Яременко та ін. Однак, стрімкий розвиток цифрового середовища зумовлює необхідність дослідження основних засад правового регулювання юридичної діяльності у віртуальній сфері.

У науковій літературі принципи правового регулювання визначають як специфічно юридичні принципи, які виражають характер регульованих відносин (предмет), зміст регулювання (його сутність) і його засоби (методи) [1, с. 577].

О. І. Яременко приходить до висновку, що «правове регулювання суспільних відносин в кібернетичному просторі пов'язано із певними складнощами, однак, є актуальним, оскільки, в сучасних переважна більшість інформаційних відносин функціонує саме в ньому. Суб'єктам нормотворчості слід здійснювати системну роботу щодо прийняття правових актів, які регулюють інформаційні відносини в кібернетичному просторі, з дотриманням принципу верховенства права» [2, с. 67–68].

У цьому контексті важливо враховувати специфіку середовища, у якому існують ці правовідносини, адже воно не лише визначає їхню природу, а й потребує особливих механізмів правового регулювання. Відповідно, виникає необхід-